

комунальних підприємствах, закладах, установах, організаціях – юридичних особах публічного права, а й на таку саме кількість збільшив коло осіб які не являються суб'єктами відповідальності за кримінальні, адміністративні та інші порушення антикорупційного законодавства.

Крім цього, запропоновані НАЗК зміни до антикорупційного законодавства в частині встановлення вартості подарунків отриманих, у зв'язку із виконанням службових обов'язків, створюють додаткові корупційні ризики та не сприяють досягненню мети Антикорупційної стратегії.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану: Закон України від 20 вересня 2023 року № 3384-IX. Голос України від 11.10.2023. № 35.

2. Декларування посадових осіб юридичних осіб публічного права. Хто за новим Законом повинен подавати декларації? URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/deklaruvannya-posadovyh-osib-yurydychnyh-osib-publichnogo-prava-hto-za-novym-zakonom-povynen-podavaty-deklaratsiyi/>.

Савченко Андрій Володимирович,
старший слідчий в особливо важливих
справах Головного слідчого управління
Державного бюро розслідувань, доктор
юридичних наук, професор

ПРИРІВНЯННЯ КАРНОСТІ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ДО ДЕРЖАВНОЇ ЗРАДИ НА ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Серед багатьох парламентських ініціатив щодо удосконалення (посилення) кримінальної відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення в умовах воєнного стану на особливу увагу заслуговує проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо прирівняна карності корупційних кримінальних правопорушень до державної зради на період воєнного стану в Україні» (реєстраційний № 9659 від 30.08.2023) (далі – проєкт Закону) [1].

Загалом сформульоване у проєкті Закону завдання заслуговує на підтримку, оскільки спрямоване на забезпечення належного покарання за корупційні кримінальні правопорушення, вчинені під час дії правового режиму воєнного стану, а також запобігання вчиненню цих правопорушень.

Зокрема, проєктом Закону пропонується доповнити Кримінальний кодекс України (далі – КК України) [2] статтею 111³

«Вчинення корупційного кримінального правопорушення під час дії правового режиму воєнного стану», де в межах шести частин передбачити відповідальність за такі діяння, вчинені під час дії правового режиму воєнного стану: привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем; нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням; зловживання владою або службовим становищем; прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою; незаконне збагачення; зловживання впливом.

Крім того, у примітці до цієї статті наведено визначення ряду термінів, зокрема «службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище», «великий розмір бюджетних коштів», «істотна шкода», «набуття активів», «активи», «законні доходи особи».

Проект Закону також передбачає внесення точкових змін до частини першої статті 33¹, частини шостої статті 176 та частини п'ятої статті 216 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [3], відповідно до яких підслідність щодо нової статті 111³ КК України належатиме Національному антикорупційному бюро України. Відповідно, процесуальне керівництво здійснюватиметься Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою. Підсудність за цим злочином визначається за Вищим антикорупційним судом України.

Водночас окремі положення проекту Закону є дискусійними та складними для сприйняття, на чому варто зупинитися докладніше.

Так, обґрунтування необхідності прийняття проекту Закону у пояснювальній записці викладено лише у чотирьох реченнях, без наведення вагомих аргументів щодо необхідності застосування найсуровішого покарання у виді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років або довічного позбавлення волі, з конфіскацією майна. При цьому використовуються загальні фрази, що не підтверджуються відповідними кількісними та якісними показниками, наприклад: «щодня правоохоронні органи та засоби масової інформації повідомляють про нові факти корупції», «низка чиновників продовжує наживатись на публічних коштах», «корупція... є надзвичайно деструктивним явищем» тощо.

Некоректним уявляється пропонуванняй у назві проекту Закону термін «прирівняна», а тому його необхідно замінити терміном «прирівняння». Крім того, назва проекту Закону не узгоджується з його змістом. Так, у назві передбачено прирівняння до державної зради на період воєнного стану в Україні усіх корупційних кримінальних правопорушень, про що свідчить відсутність вживання прикметника «окремих». Водночас у межах статті 111³ КК України караються як державна зрада тільки шість корупційних кримінальних правопорушень (з огляду на повний їх перелік, що дається в абзаці першому примітки до статті 45 цього Кодексу).

Водночас, за нашим переконанням, щоб встановити покарання за корупційні кримінальні правопорушення на рівні покарання за державну зраду в умовах воєнного стану зовсім не обов'язково створювати окрему кримінально-правову норму в межах розділу I «Злочини проти основ національної безпеки України» Особливої частини КК України, оскільки такий підхід не відповідає принципу диференціації Особливої частини кримінального права на розділи, який здійснюється за родовим об'єктом посягання. Логічніше було б у кваліфікованих (особливо кваліфікованих) складах відповідних корупційних кримінальних правопорушень передбачити окрему (чи додаткову) ознаку «вчинене під час дії правового режиму воєнного стану». Однак такий підхід проєктом Закону не розглядається.

Поряд із цим ряд диспозицій частин у статті 111³ КК України побудовано

з порушенням законодавчої мови та техніки, що загалом унеможливує застосування цієї норми. Зокрема, у частині першій цієї статті суб'єктом корупційного кримінального правопорушення одночасно є «службова особа» та «особа, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище», при цьому в другому випадку вказівки на прикметник «службова» у диспозиції вказаної кримінально-правової норми немає. Так само про «особу, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище» зазначено у частинах другій, четвертій, п'ятій та шостій статті 111³ КК України, однак такої вказівки немає у частині другій цієї статті. Водночас у примітці до статті 111³ КК України наголошується, що у цій статті йдеться винятково про «службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище». Крім того, у частині третій цієї статті зникає вказівка на термін «правовий режим воєнного стану».

Пропонована примітка до статті 111³ КК України також має ряд недоліків. Зокрема, з'являється новий кримінально-правовий термін «службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище» (новий суб'єкт корупційного кримінального правопорушення), який буде поєднувати різні категорії службових осіб, що не узгоджується з пунктами 2 і 3 чинної примітки до статті 368 цього Кодексу, де передбачена чітка законодавча диференціація «службових осіб, які займають відповідальне становище» та «службових осіб, які займають особливо відповідальне становище». Водночас далі у пунктах 4 та 5 примітки до статті 111³ КК України зазначається вже про «особу, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище», при цьому в однині, а в пункті 6 цієї примітки вказується просто на «особу», без деталізації її статусу.

Наголосимо, що у частині третій статті 111³ КК України та пункті 3 примітки до цієї статті зазначено тільки про істотну шкоду, тоді як про «тяжкі наслідки» не згадується, з чого випливає, що вчинення в умовах правового режиму воєнного стану відповідного корупційного кримінального правопорушення, наслідком якого є

настання тяжких наслідків, не повинно прирівнюватися до державної зради.

Також незрозумілою є логіка змін до частини шостої статті 176 КПК України, де вказівка на статтю 111³ КК України не передбачена. Це означає, що під час дії воєнного стану до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочину, передбаченого статтею 111³ КК України, за наявності ризиків, зазначених у статті 177 КПК України, не зможе бути застосований запобіжний захід, визначений пунктом 5 частини першої цієї статті (тобто тримання під вартою).

Ураховуючи вищенаведене, вважаємо, що проєкт Закону має ряд суперечностей, містить певні недоліки щодо законодавчої мови і техніки, а тому потребує доопрацювання.

Наостанок підкреслимо, що у законодавця може бути декілька шляхів реалізації концепції проєкту Закону, зокрема, по-перше, все ж таки здійснити в межах статті 111³ КК України криміналізацію вчинення корупційного кримінального правопорушення під час дії правового режиму воєнного стану, значно удосконаливши попередні пропонувані положення, по-друге, як зазначалося нами вище, у кваліфікованих (особливо кваліфікованих) складах відповідних корупційних кримінальних правопорушень передбачити окрему (чи додаткову) ознаку «вчинене під час дії правового режиму воєнного стану», а також розтлумачити у примітках до певних статей важливі кримінально-правові терміни. Останній варіант уявляється більш доцільним і логічним.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо прирівняння карності корупційних кримінальних правопорушень до державної зради на період воєнного стану в Україні : проєкт Закону України (реєстраційний № 9659 від 30.08.2023). *Офіційний вебпортал парламенту України. Верховна Рада України.* URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42634>.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.